

Ostrowska, Teresa

"Kornel Gibinski lekarz, uczony, humanista", pod red. Teresy Białek, Ewy Pawłowskiej, Katowice 2000 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 46/4, 166-169

2001

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

spowodowanej politycznymi wypadkami z lat 80-tych proceder przyznawania co dwa lata przez SJ nagród znów podjęto w 1994 r.

Ilustracje zamieszczone w tomie stanowią interesujące uzupełnienie tekstów. Otwiera je reprodukcja portretu J.A. Jabłonowskiego (nie podano nazwiska wykonawcy, ani tego, gdzie się ta podobizna znajduje) i facsimile aktu fundacyjnego Towarzystwa, następnie zaprezentowano kilka medali, którymi wyróżniano laureatów, zdjęcie urny z sercem założyciela SJ, ufundowany przez niego pomnik króla Fryderyka Augusta, fragmenty mapy Polski, fasadę nieistniejącego już pałacu Jabłonowskich w Lipsku, tytułowe karty konkursowych rozpraw.

W sumie omawiana książka stanowi pozycję starannie opracowaną, lecz o charakterze wtórnym. Autorzy z zasady bazują na swych wcześniejszych na wybrany temat publikacjach. Nie pojawia się ani jedna pozycja, która wnosiłaby do naszej wiedzy o SJ nowe, merytoryczne wartości lub bodaj była ich zapowiedzią. Dodajmy, że wydaniu tomu patronowali: Uniwersytet Lipski oraz Fundacja Zakładów Roberta Boscha. W edycji finansowo nie partycypowała strona polska, a powinna. Miejmy nadzieję, że PAN dostrzeże szansę rozszerzenia polsko-niemieckich koneksji, jakie daje współpraca z lipską SJ, tym bardziej, iż w przeszłości dwoje pracowników tej instytucji Towarzystwo wyróżniło swymi medalami.

Przypis

¹ W. K a l i c k i : *Sztuka zagrabiona i sztuka kompromisu*. „Gazeta Wyborcza“ 2001 nr 204.

² A. R o m b o w s k i : *Nauka języka polskiego we Wrocławiu (Koniec wieku XVI–połowa wieku XVIII)*. Wrocław 1960; rozdz. Polskie Kolegium Kaznodziejskie w Lipsku, s. 210–211.

Ryszard Ergetowski
(Wrocław)

Kornel Gibinski lekarz, uczony, humanista. Pod redakcją Teresy B i a ł e k i Ewy P a w ł o w s k i e j . Katowice, Śląska Akademia Medyczna – Biblioteka Główna, 2000, 8°, 177 s., ilustr. Prace Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska Nr 5.

Pozycja ta została wydana z okazji 85. rocznicy urodzin Kornela Gibińskiego.

Przypomnijmy sylwetkę Profesora. Kornel Stanisław Gibiński urodził się 7 września 1915 r. w Krakowie. Tam też uzyskał dyplom lekarza w 1939 r. i pracował pod kierunkiem fizjologa Jerzego Kaulbersza, internisty Tadeusza Tempki, kardiologa Aleksandra Oszackiego. Od 1946 r. pracował we Wrocławiu pod kierunkiem internisty Edwarda Szczeklika. Zorganizował i kierował III Kliniką

Chorób Wewnętrznych Śląskiej Akademii Medycznej (1953–1974) początkowo w Bytomiu, od 1961 r. w Katowicach. Był dyrektorem Instytutu Chorób Wewnętrznych (1972–1981) i kierownikiem Kliniki Gastroenterologii (1974–1985) Śląskiej Akademii Medycznej. W 1985 r. przeszedł na emeryturę kontynuując pracę zawodową oraz działalność społeczną w Polskiej Akademii Nauk, Polskiej Akademii Umiejętności i Komitecie Badań Naukowych. Do 2000 r. włącznie ogłosił 460 prac. Był promotorem 43 doktoratów i opiekunem 12 habilitacji.

Profesor stworzył własne szkoły zawodowo-naukowe: gastroenterologii, kardiologii, nefrologii, farmakologii klinicznej, enzymologii klinicznej i diagnostyki izotopowej. Był pionierem w Polsce wielu nowoczesnych metod diagnostycznych i terapeutycznych. Pierwszy w Polsce zaczął wykonywać od 1946 r. we Wrocławiu gastroskopię, sztywnym jeszcze gastroskopem poniemieckim, przyswoiwszy sobie tę technikę na podstawie piśmiennictwa zagranicznego. Potem inni przyjeżdżali do Wrocławia uczyć się tej metody. Ogłosił pierwszy polski podręcznik gastrokopii (1959), dwa późniejsze polskie podręczniki endoskopii napisał wspólnie z Andrzejem Nowakiem (1979, 1991). Przenosząc się z Wrocławia do Bytomia zabrał ze sobą gastroskopy i z czasem w pracowni endoskopowej w Bytomiu zaczęli się szkolić lekarze z całej Polski. Dopiero później wprowadzono wzierniki półsztywne. Zainicjował diagnostykę enzymologiczną. Wprowadził do praktyki lekarskiej dializoterapię. Katowice stały się drugim w Polsce, po Poznaniu, ośrodkiem posiadającym aparat do dializy.

Obok działalności klinicznej zajmował się też etyką badań naukowych. Już na przełomie lat 70. i 80. zabiegał o stworzenie Komisji Badań Naukowych przy Ministerstwie Zdrowia. W 1985 r. został członkiem Terenowej Komisji Etyki Badań Naukowych Śląskiej Akademii Medycznej. W 1992 r. zorganizował Komisję Etyki Medycznej w Polskiej Akademii Umiejętności i Komitet Etyki w Nauce przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Przewodniczył im w latach 1992–1998. W 1997 r. zainicjował opiniodawczo-doradczy Zespół ds. Etyki Badań Naukowych przy Przewodniczącym Komitecie Badań Naukowych (obecnie Zespół ds. Etyki w Nauce), którego został członkiem.

Ponadto z zamiłowaniem uprawiał sport i turystykę, malował pejzaże. Jako człowiek wg opinii współpracowników bardzo zdyscyplinowany, tego wymagał również od innych, ale jednocześnie był bardzo życzliwy (s. 99). Cechowały Go „[...] skromność, tolerancja i szacunek dla innych, poczucie odpowiedzialności, stawianie na pierwszym miejscu zasad etycznych-moralnych, umiłowanie życia i «otwarte serce» dla każdego człowieka“ (s. 103). Władysław Pierzchała pisał: „Poglądy Profesora były dla środowiska naukowego w Polsce inspiracją do szerokiej i efektywnej dyskusji“ (s. 11).

Profesora frapowały szczególnie takie zagadnienia etyczne jak korzyści i zagrożenie wynikające ze stosowania techniki w medycynie (s. 31–38), niebezpieczeństwo, które niesie wąska specjalizacja (s. 57), niebezpieczeństwo manipulacji

genetycznych (s. 59–60), etyczne aspekty badań biomedycznych u człowieka i u zwierząt (s. 63). Twierdził, że „[...] kończy się możliwość badań naukowych eksperymentalnych [...] po pewnym etapie badań trzeba będzie rozpocząć badania nad człowiekiem. I wówczas zastanawiał się głośno, czy wszyscy są do tego przygotowani. Wskazał, że należy przygotować się do nowego etapu badań, w którym poziom moralny i etyczny lekarzy może stawiać takie wymagania, że niektórzy tego nie zniosą. Jedni będą się więc doskonalić, inni odejdą“ (s. 114). Zwracał uwagę na potrzebę umiejętności taktownego przekazywania choremu bolesnej informacji o jego stanie zdrowia (s. 68–69). Autorytetom naukowym, zmiennym i niepewnym, przeciwstawiał autorytet moralny, który opiera się na odróżnieniu dobra i zła, preferował też termin „wzorzec“ zamiast „autorytet“, ponieważ nieustannie jeden od drugiego się uczy (s. 70–71). Upominał się o szacunek dla odrębności psychicznej człowieka (s. 88), o „[...] prawo do godnej śmierci w przypadkach beznadziejnych“ przypominając, że „[...] podstawowym zadaniem medycyny jest przedłużanie ludzkiego życia, a nie przedłużanie cierpień“ (s. 90). Podkreślał, że trzeba „[...] walkę o długość życia, nie rokującą dziś sukcesu, zamienić na walkę o jakość życia w lepszym zdrowiu“ (s. 92).

Zainteresowania Profesora sprawami etyki zaowocowały szeregiem publikacji w wydawnictwach medycznych oraz w czasopismach ogólnonaukowych jak „Etyka“, „Nauka Polska“, „Nauka“, „Sprawy Nauki“. Był też autorem przedmów do zbioru zasad pt. *Dobre obyczaje w nauce* wydanych przez Komitet Etyki w Nauce przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, którego oba wydania (1994, 1996) jako Przewodniczący tego Komitetu zredagował. W Przedmowie do drugiego wydania pisał:

„[...] nie ma żadnego dowodu na to aby student, który wysłuchał wykładów z etyki miał w swym życiu postępować bardziej etycznie niż ten, który takich wykładów nie słuchał, [...] zdajemy sobie sprawę, że etyki nie można siłą wymusić lub wpoić czy nauczyć z podręcznika. A jednak etyka wobec samego siebie, wobec drugiego człowieka i wobec społeczeństwa jest nieuniknionym elementem dokonywania wyboru czy stanowienia decyzji, które musimy codziennie podejmować w przeróżnych sytuacjach. [...] o etyce i o dobrych obyczajach trzeba wciąż pisać i mówić, aby przypominać to o czym się tak łatwo zapomina albo się nie rozumie“.

Prezentowana publikacja zawiera wprowadzenie (Władysława Pierzchały) przybliżające sylwetkę Profesora, Jego rozumienie sensu nauki i wkład do etyki nauki; Słowo Rektora Śląskiej Akademii Medycznej; Kalendarium życia Kornela Gibińskiego; przemówienie Profesora pt. *Technika w medycynie – postęp czy zagrożenie?* wygłoszone podczas nadania Mu godności doktora honoris causa Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach w 1983 r.; wywiady przeprowadzone z Profesorem i z Jego Małżonką Wandą Gibińską; fragmenty opublikowanych wypowiedzi Profesora; wspomnienia Jego wychowanków i współpracowników; wykaz

prac na stopień naukowy pisanych pod Jego kierunkiem; bibliografię prac Profesora i wykaz wybranych publikacji o Jego życiu i działalności; słowo od redaktorów i streszczenia w języku niemiecki, angielskim i czeskim.

Publikacja jest bogato ilustrowana na kredowym papierze fotografiami pochodzącymi ze zbiorów rodzinnych oraz pastelami Profesora. Ma format małej ósemki. Okładka kartonowa jest w kolorze brązowym z napisem białymi literami. Papier biały, dobry, druk wyraźny, korekta staranna. Nakład nie został podany. Pozycja ta zainteresuje świat medyczny, zarówno pracowników naukowych, jak i młodzież wstępującą do zawodu, a także uczonych z innych specjalności, którym bliskie są sprawy etyki.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Syberia w historii i kulturze narodu polskiego. Pod redakcją naukową Antoniego Kuczyńskiego. Wrocław 1998 Wydawnictwo Silesia Dolnośląskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, 567 s., tabl. 1, ilustr. w tekście.

Uniwersytet Wrocławski Ośrodek Badań Wschodnich i Katedra Etnologii. Wyższe Seminarium Księży Salwatorianów. Stowarzyszenie „Wspólnota Polska“.

Leży przede mną książka, a właściwie pokaźna księga, bardzo szczególna, której tytuł brzmi *Syberia w historii i kulturze narodu polskiego*. Wydana w 1998 roku, a więc ponad dwa lata temu, została mi przesłana przez redaktora Antoniego Kuczyńskiego. Biedziłem się z tą księgą długo, bo z przyczyn losowych odkładałem lekturę na długie tygodnie, a także zawarta w księdze treść mogła być, i była, licznymi fragmentami porażająca, wymagała dawkowanego refleksyjnego poznawania jej zawartości. Z lekturą tej księgi jednak dobrnąłem do końca, mogę z czystym sumieniem stwierdzić, że przeczytałem ją „od deski do deski“. Co w tym dziele było dla mnie szczególnie porażające, to opracowania dotyczące losów Polaków setkami tysięcy, liczonych przez poniekórych nawet w milionach, deportowanych, więzionych, skazywanych, poczynając od lat trzydziestych do początków pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Cóż za niesamowite złudzenia twórców totalitarnego systemu komunistycznego, którzy chcieli zbudować socjalizm na kościach milionów ludzi. W systemie stalinowskim Syberia jawi nam się jako wielki poligon katorżniczy, na który wpędzano już nie jednostki, lecz całe narody, gdzie ludzi eksploatowano w najcięższych pracach, w niezwykle złych i upadających warunkach bytowych i zdrowotnych. Warunki takie, którym towarzyszył terror i masowe represje, doprowadzały, jeśli nie do śmierci to do trwałego kalectwa fizycznego i psychicznego. Dodam, że okres lat trzydziestych do początków lat pięćdziesiątych tego nieludzkiego